

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

Peer Bullying and Peer Victimization as the Predictors of Subjective Well-Being of Adolescents

Mustafa Kılınc
Kıvanç Uzun

Article Information

DOI:10.29299/kefad.853992

Received: 05.12.2019
Revised: 05.06.2020
Accepted: 03.08.2020

Keywords:

Subjective well-being,
Peer bullying,
Peer victimization,
Adolescents

Abstract

In the current study, it is aimed to determine the extent to which adolescents' peer bullying and peer victimization predict their subjective well-being. The study was conducted on a total of 406 high school students (215 females and 191 males) attending high schools located in the central district of the city of Burdur. The mean age of the study group is 15.22. The data of the study were collected by using the personal information form developed by the researchers and the Adolescent Subjective Well-Being Scale developed by Eryılmaz (2009), the Peer Bullying Determination Scale-Adolescent Form developed by Ayas and Pişkin (2015). In the analysis of the collected data, while Pearson correlation coefficient and hierarchic multi-linear regression analysis were used to determine the relationships between variables, independent samples t-test and one-way variance analysis were used to determine the differences and Tukey and Hochberg's GT2 tests were used to test the source of the differences. For all the statistical analyses, SPSS 20.0 program package was used and the significance level was set to be .05. As a result of the analyses, it was concluded that the adolescents' subjective well-being was negatively and significantly predicted by peer bullying and peer victimization. Moreover, the subjective well-being of the adolescents was found to be varying significantly depending on the perceived socio-economic level, family structure and place of residence but not varying significantly depending on gender and grade level. Findings of the study were discussed in light of the literature.

Ergenlerin Öznel İyi Oluşlarının Yordayıcıları Olarak Akran Zorbalığı ve Akran Mağduriyeti

Makale Bilgileri

DOI:10.29299/kefad.853992

Yükleme: 05.12.2019
Düzeltilme: 05.06.2020
Kabul: 03.08.2020

Anahtar Kelimeler:

Öznel iyi oluş,
Akran zorbalığı,
Akran mağduriyeti,
Ergenler

Öz

Bu çalışmada, ergenlerin akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığı mağduru olma durumlarının; öznel iyi oluşlarını ne derece yordandığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, Burdur ilinin Merkez ilçesinde yer alan ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam etmekte olan 215 kadın ve 191 erkek olmak üzere toplam 406 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun yaş ortalaması 15.22'dir. Araştırmada veriler; araştırmacıların geliştirdiği kişisel bilgi formu, Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilen Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, Ayas ve Pişkin (2015) tarafından geliştirilmiş olan Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, değişkenlerin arasındaki ilişkinin saptanması için Pearson korelasyon katsayısı ile hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılırken; farklılıkların tespitine ilişkin analiz için ise ilişkisiz örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmış, farklılıkların kaynağını test etmek adına Tukey ve Hochberg's GT2 testlerinden yararlanılmıştır. Tüm bu istatistiksel analizlerde SPSS 20.0 programı kullanılmış olup, anlamlılık düzeyi olarak .05 alınmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin öznel iyi oluşlarının, akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığı mağduru olma tarafından negatif yönde anlamlı şekilde yordandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca ergenlerin öznel iyi oluşlarının, algılanan sosyoekonomik düzey, aile yapısı ve barınılan yer değişkenleri açısından anlamlı olarak farklılaştığı; ancak cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Çalışma bulguları ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Sorumlu Yazar : Mustafa Kılınc, Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye, mkilinc@mehmetakif.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2759-4916.

Kıvanç Uzun, Öğr. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye, kuzun@mehmetakif.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6816-1789.

"Bu çalışma 04-06 Haziran 2020 tarihinde Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde düzenlenen 3. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yaşam Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur."

Atıf için: Kılınc, M. & Uzun, K. (2020). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının yordayıcıları olarak akran zorbalığı ve akran mağduriyeti. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3),1400-1439.

Giriş

İlk çağlardan günümüze kadar birçok düşünür mutluluk ile ilgili görüş bildirmiştir. Bunlardan biri olan Aristo, “yaşamın anlamı ve amacı, insan varoluşunun bütün gayesi ve neticesi” sözüyle mutluluğu tanımlamıştır (Lyubomirsky, 2007). 19. Yüzyılın başında psikoloji bilimi alanında çalışmalar yapanlar, bireylerin olumlu duygularını göz ardı etmiş ve olumsuz duyguları üzerine odaklanmışlardır (anksiyete, depresyon vb.). Bu dönemde bireylerin psikolojik sağlığının ne düzeyde iyi olduğu değil de ne düzeyde kötü olduğu üzerinde yoğun olarak çalışılmıştır. Seksenli yıllara gelindiğinde ise pozitif psikolojinin gelişmesine paralel olarak, mutluluk olgusunun şemsiyesi altında bulunan öznel iyi oluşa yönelik çalışmaların ve incelemelerin sayısı artmıştır (Eryılmaz, 2009). Öznel iyi oluş kavramı, bireyin kendi yaşamını duyuşsal ve bilişsel yönden değerlendirmesi ile oluşur (Myers ve Deiner, 1995). Bu bağlamda öznel iyi oluş, bireyin yaşamını değerlendirmesi ve yargı bildirmesi şekilde ifade edilebilir (Eryılmaz, 2009). Öznel iyi oluş kavramı üç boyutlu bir yapıdadır: Olumsuz duygulanım, olumlu duygulanım ve yaşam doyumu (Andrews ve Whitney, 1976; Deiner, 1984). Duyuşsal boyutta yer alan olumsuz duygulanım içerisinde kin, üzüntü, nefret ve suçluluk gibi duyguları barındırırken; olumlu duygulanım ise içerisinde umut, heyecan, neşe, güven, gurur ve ilgi gibi duyguları barındırmaktadır. Öznel iyi oluşun diğer bir alt boyutu olan yaşam doyumu ise öznel iyi oluşun bilişsel yönüdür. Yaşam doyumu, bireyin farklı yaşam alanlarındaki memnuniyetine yönelik yapmış olduğu değerlendirmeleri içermektedir (Myers ve Deiner, 1995).

Alanyazın incelendiğinde öznel iyi oluş kavramına dair birçok tanımın yapıldığı görülmektedir. Öznel iyi oluş, yaşamdan alınan tat, neşe ve refahın bir araya gelmesi olarak tanımlanmıştır (Lyubomirsky, 2007). Başka bir tanıma göre ise öznel iyi oluş, ruh sağlığının olumlu yönü olarak değerlendirilmiştir (Vaillant, 2003). Bu tanımlardan yola çıkılarak yapılan araştırmalar, öznel iyi oluş düzeylerine göre bireylerin; olumlu ve olumsuz duyguları ne düzeyde ve ne sıklıkta yaşadıklarını belirlenmeye çalışmışlardır. Öznel iyi oluş düzeyleri yüksek olan bireyler, kendilerine rahatsızlık ve acı veren olumsuz duyguları daha az yaşarken kendilerine haz veren olumlu duyguları ise daha yoğun yaşamaktadırlar; ayrıca yaşamdan aldıkları doyumun da yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Eryılmaz, 2009). Bu konuya yönelik yapılan araştırmalar, bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olmasının, sadece kendilerini iyi hissetmelerini sağlamayıp; yaşamlarındaki birçok alana da olumlu katkı yaptığını göstermektedir. Öznel iyi oluşun yüksek olması, bireylerin ikili ilişkilerde daha başarılı olmasını (Diener ve Seligman, 2002), yaratıcılıklarının ve yaşam enerjilerinin artmasını, yaşam sürelerinin uzamasını ve iş ortamlarındaki verimliliklerin artmasını sağlamaktadır (Lyubomirsky, King ve Diener, 2005).

Bireylerin öznel iyi oluşlarına etki eden birçok faktör vardır. Akran zorbalığını da bu faktörlerden biri olarak gösterilebilir (Navarro, Ruiz-Oliva, Larrañag ve Yubero, 2015; Varela, Guzmán, Alfaro ve Reyes, 2019; Varela ve diğerleri., 2017). Zorbalığa yönelik ilk araştırmalar Olweus

tarafından 1970'li yıllarda ortaya konulmaya başlanmıştır. Buna bağlı olarak uluslararası çalışmaların çoğunda sıklıkla, kavramın babası olarak nitelendirilen Olweus'un zorbalık tanımı kullanılmıştır. Olweus'a göre "bir kişi, bir süre boyunca bir veya birden fazla kişinin olumsuz davranışlarına maruz kalırsa zorbalığa uğramış olur" (Olweus, 1993). Sonraki yıllarda zorbalığa dair yapılan araştırmalarda Olweus'un bu tanımı geliştirilmiştir. Pişkin (2002), alanyazında yer alan zorbalıkla ilgili farklı tanımları incelemiş ve sonucunda zorbalığı; "bir veya birden çok öğrencinin, kendilerinden daha güçsüz öğrencileri, kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türü" şeklinde tanımlamıştır.

Alanyazında zorbalığın birçok farklı türünden söz edilmesine rağmen; genellikle Olweus'un oluşturduğu sınıflandırmanın daha yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Olweus (1993) zorbalığı "fiziksel zorbalık, sözel zorbalık ve sosyal dışlama" şeklinde üç boyutta ele almıştır. Belirtilen bu zorbalık türlerinden, fiziksel ve sözel zorbalık gözlenebildiği için doğrudan zorbalık türleri olarak tanımlanırken; sosyal dışlama, fiziksel ve sözel zorbalık kadar dışarıdan net görünemediği için dolaylı zorbalık olarak tanımlanmaktadır. Alanyazında akran zorbalığı ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmaların; zorbalık davranışlarının hangi öğrenciler tarafından uygulandığı ve hangi öğrencilerin bu tür davranışlara maruz kaldığını belirlemeye yönelik şekilde planlandığı görülmektedir (Crick ve Bigbee, 1998; Egan ve Perry, 1998; Schwartz, 2000; Schwartz, Farver, Chang ve Lee-Shin, 2002).

Ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde akran etkisi önemli bir yer tutmaktadır (Wentzel, Barry ve Caldwell, 2004). Ergenlik döneminde akran etkisi, okul bağlamında ergenin günlük yaşamının hayati bir parçası haline gelir. Olumlu okul yaşantısı ergenleri öznel iyi oluş ile pozitif yönde ilişkiyken, olumsuz okul yaşantıları ise ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde önemli bir risk faktörüdür (García, Marande, Schneider ve Blanchard, 2014; Huebner ve diğerleri., 2014). Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde, ergenlerin öznel iyi oluşlarını olumsuz etkileyecek faktörlerden biri bu zorbalık davranışlarının kurbanı olmak iken diğer bir risk faktörü de bu zorbalığı yapan kişilerden biri olmaktır (Olweus ve Breivik, 2014).

Alanyazında akran zorbalığı yapan ve bu zorbalığa maruz kalan öğrencilerin; düşük benlik algısı (Chang ve diğerleri., 2013), yoğun kaygı ve depresyon (Bond, Carlin, Thomas, Rubin ve Patton, 2001) belirtileri gösterdiği ve buna bağlı öznel iyi oluşlarının azaldığı görülmektedir. Navarro ve diğerleri. (2015), İspanya'da ön ergenler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, akran zorbalığı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiş; akran zorbalığı yapan ve akran zorbalığının kurbanı olan öğrencilerin, bu davranışları deneyimlememiş öğrencilere göre daha düşük öznel iyi oluş seviyesine sahip olduklarını bulmuşlardır.

Araştırmanın Problemi

Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin öznel iyi oluşlarının; sağlıklı yaşam (Katja, Päivi, Marja-Terttu ve Pekka, 2002), olumlu gelecek beklentisi (Eryılmaz, 2011), okula yönelik memnuniyet (Katja ve diğerleri., 2002; Tian, Chen ve Huebner, 2014), aile içi olumlu ilişkiler (Joronen ve Åstedt-Kurki, 2005; Palomar-Lever ve Victorio-Estrada, 2014; Rask, Åstedt-Kurki ve Laippala, 2002), dindarlık (Öztürk, 2017), olumlu yaşam olayları (McCullough, Huebner ve Laughlin, 2000), olumlu benlik algısı (McCullough ve diğerleri., 2000; Palomar-Lever ve Victorio-Estrada, 2014), kadirşinaslık (Göcen, 2016), mekansal bütünleşme (Van Hoof ve Raaijmakers, 2002), destekleyici arkadaş tutumu (Palomar-Lever ve Victorio-Estrada, 2014), yeni arkadaşlar edinme ve yeterli arkadaşla sahip olma (Derdikman-Eiron ve diğerleri., 2011), umut (Kirmani, Sharma, Anas ve Sanam, 2015), dayanıklılık (Kirmani ve diğerleri., 2015), öz-saygı (Eryılmaz ve Atak, 2011; Tagay ve Şahin-Baltacı, 2017), öz-yeterlik (Certel, Bahadır, Saracaloğlu ve Varol, 2015; Ma, Zeng ve Ye, 2015; Yap ve Baharudin, 2016), öz-şefkat (Solak-Şimşek, 2019), iyimserlik (Eryılmaz ve Atak, 2011; Tagay ve Şahin-Baltacı, 2017), şükran, sebat ve öz-düzenleme gibi karakter güçleri (Froh, Yurkewicz ve Kashdan, 2009; Gillham ve diğerleri., 2011), ebeveynlerin genel yaşam memnuniyetleri (Bedin ve Sarriera, 2014), akademik motivasyon (Eryılmaz, 2010), dışa dönüklük ve sorumluluk kişilik özellikleri (Eryılmaz ve Ercan, 2011), prososyal davranışlar (Froh ve diğerleri., 2009) ve sosyal destek (Froh ve diğerleri., 2009) ile pozitif yönde ilişki içerisinde olduğu görülmüştür.

Ayrıca ergenlerin öznel iyi oluşlarının, alanyazında; olumsuz aile içi ilişkiler (Rask, Åstedt-Kurki, Paavilainen ve Laippala, 2003), kompulsif satın alma davranışı (Manolis ve Roberts, 2012), internet bağımlılığı (Derin ve Bilge, 2016), depresyon (Derdikman-Eiron ve diğerleri., 2011), anksiyete (Derdikman-Eiron ve diğerleri., 2011), mükemmeliyetçilik (Alim, 2018), stres (Küçükköse, 2015), akademik başarısızlık (Derdikman-Eiron ve diğerleri., 2011), düşük sosyal işlevsellik (Derdikman-Eiron ve diğerleri., 2011), toplumsal konum ile ilgili risk alma düzeyleri (Uçan ve Kıran-Esen, 2015), ebeveynlerin boşanması (Størksen, Røysamb, Holmen ve Tambs, 2006), duygusal dengesizlik kişilik özelliği (Eryılmaz ve Ercan, 2011) ve öfke (Küçükköse, 2015) ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Bu bağlamda ergenlerdeki öznel iyi oluş düzeyinin, birçok değişkenden etkilenen; karmaşık bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bu çalışmada daha önceki çalışmalardan farklı olarak; akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma değişkenlerinin, ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri üzerinde ne ölçüde etkili olduğu incelenmiştir. Araştırmanın bu bakımdan özgün olduğu ve ergenlerin öznel iyi oluşlarına kuramsal açıdan katkı sunacağı söylenebilir. Bu çalışma ergenlerin öznel iyi oluşlarının açıklanması ve azaltılması ile ilgili yapılacak araştırmalarda dikkate alınması gereken faktörlerin ortaya konulması bakımından önem arz etmektedir.

Ayrıca alanyazın incelendiğinde, cinsiyet (Bektaş, 2018; Eryılmaz ve Ercan, 2011; González-Carrasco, Casas, Malo, Viñas ve Dinisman, 2017; Derdikman-Eiron ve diğerleri., 2011; Gök, 2019; Güler, 2019; Güngör, 2018; Ma ve diğerleri., 2015; Özdemir, 2019; Sezer, 2011; Uçan ve Kıran-Esen, 2015), sınıf düzeyi (Adıyaman, 2019; Alim, 2018; Avcı, 2019; Bayram, 2018; Güler, 2019; Gündoğan, 2016; Özdemir, 2019; Solak-Şimşek, 2019), algılanan SED (Bagav, 2018; Bayram, 2018; Çakır, 2015; Güler, 2019; Gündoğan, 2016; Güngör, 2018; Solak-Şimşek, 2019), aile yapısı (Alim, 2018; Bagav, 2018; Kartal, 2013; Mehel, 2019; Størksen ve diğerleri., 2006) ve barınılan yer (Gündoğan, 2016; Yaşar-Yılmaz ve Çetinkaya, 2019) demografik değişkenlerine göre ergenlerin öznel iyi oluş puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılmış araştırmaların sonuçlarının, birbiri ile tutarlı olmadığı görülmüştür. Bu demografik değişkenlere göre ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin, anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi; alanyazında ortaya çıkan muğlâklığın giderilmesine, ergenlerdeki öznel iyi oluş olgusunun anlaşılmasına ve alanyazındaki bilgi birikimine farklı açılardan katkı sağlayabilecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı: Ergenlerin, öznel iyi oluşlarının akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma durumları tarafından yordanıp yordanmadığının belirlenmesi ve öznel iyi oluşlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyoekonomik düzey, aile yapısı ve barınılan yer değişkenleri açısından farklılaşp farklılaşmadığının saptanmasıdır. Buna yönelik araştırma soruları aşağıda belirtilmiştir.

1. Ergenlerin öznel iyi oluşları ile akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ergenlerin akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma durumları, öznel iyi oluşlarının anlamlı birer yordayıcısı mıdır?
3. Ergenlerin öznel iyi oluş puanları cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, aile yapısı ve barınılan yer değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada, Burdur ilinin Merkez ilçesinde yer alan ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam etmekte olan ergenlerin; öznel iyi oluşlarının, akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma düzeyleri açısından incelenmesine yönelik olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2012). Ayrıca ergenlerin demografik değişkenlerine göre öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için nedensel karşılaştırma araştırması modeli kullanılmıştır. İnsan

grupları arasındaki farklılıkların nedenlerini ve sonuçlarını koşullar ve katılımcılar üzerinde herhangi bir müdahale olmaksızın belirlemeyi amaçlayan çalışmalara nedensel karşılaştırma araştırması denir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Araştırma desenini güçlendirmek amacıyla yöntemde çeşitleme yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubu 2019–2020 eğitim öğretim yılında, Burdur ilinin Merkez ilçesinde, ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve yaş ortalaması 15,33 olan 406 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem seçilirken, seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk ve diğerleri., 2016). Bu bağlamda araştırmanın evreninde bulunan 4060 öğrenciden, araştırmacıların imkânları ve sınırlılıkları (zaman, para vb.) hesaplanarak; evreni temsil gücü olduğu düşünülen %10 oranında bir örneklem oluşturulmasına karar verilmiştir (Özen ve Gül, 2007).

Oluşturulan 406 kişilik örnekleme yer alan grupların oranı, aşağıda belirtilen formül ve örnek hesaplama ile belirlenmiştir (Özen ve Gül, 2007).

Örnek hesaplama;

	Evrendeki Sayısı	Tabaka Ağırlığı	Örnekleme Alınacak Kadın Sayısı
Cinsiyet	Ni	$Ni / N = ai$	$ai \times n = ni$
Kadın	2152	$2152 / 4060 = 0,53$	$0,53 \times 406 = 215$

Öğrencilerin araştırmaya katılmaları hususunda gönüllülük esas alınmıştır. Çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. *Örnekleme ait tanımlayıcı istatistik bulgular*

Faktör	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kadın	215	52,90
	Erkek	191	47,10
Sınıf Düzeyi	9.sınıf	147	36,20
	10.sınıf	139	34,20
	11.sınıf	48	11,80
	12.sınıf	72	17,70
SED	Yoksul	36	8,90
	Orta	163	40,10
Aile Yapısı	İyi	207	51,00
	Anne-baba birlikte	374	92,10
Barındığı Yer	Anne-baba ayrı	32	7,90
	Ailesiyle Birlikte	371	91,40
Toplam Öğrenci Sayısı	Yurtta	35	8,60
		406	100,00

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanların %52,90’ının (n=215) kadın, %47,10’unun (n=191) ise erkek ergenlerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların %36,20’si (n=147) 9.sınıf, %34,20’si (n=139) 10.sınıf, %11,80’i (n=48) 11.sınıf ve %17,70’i (n=72) ise 12.sınıf öğrencisidir.

Araştırmaya katılanların %8,90'ı (n=36) yoksul, %40,10'u (n=163) orta ve %51,00'i (n=207) ise iyi olarak sosyoekonomik düzeylerini değerlendirmektedirler. Katılımcıların %92,10'unun (n=374) anne-babası birlikte, %7,90'ının (n=32) ise anne-babası ayrıdır. Araştırmaya katılanların %91,40'ı (n=371) ailesiyle birlikte yaşarken, %8,60'ı (n=35) yurttan barınmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak ergenlere ilişkin demografik bilgilerin elde edildiği kişisel bilgi formu, Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan tüm veri toplama araçları için fikir hakkı sahiplerinden e-posta yoluyla kullanım izinleri alınmıştır. Araştırmaya başlanmadan önce alınan tüm bu izinler, Etik Kurul Onayına başvuru yapılırken, başvuru dosyasına eklenmiştir. Etik Kurul Onayının alınmasından itibaren başlayan araştırma süreci boyunca yayın etiğinden kesinlikle taviz verilmemiştir.

Kişisel bilgi formu: Araştırmaya katılan ergenlerin demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından kişisel bilgi formu geliştirilmiştir. Kişisel bilgi formunda ergenlere yönelik kişisel bilgiler (cinsiyet, sınıf düzeyi, barınılan yer, algılanan sosyoekonomik düzey ve aile yapısı) yer almaktadır.

Ergen öznel iyi oluş ölçeği (EÖİÖÖ): EÖİÖÖ, Eryılmaz (2009) tarafından ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Toplamda 15 maddeden oluşan ölçek, '1-Kesinlikle Katılmıyorum' ile '4-Tamamen Katılıyorum' arasında değişen 4'li Likert tipinde bir kendini değerlendirme envanteridir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 15, en yüksek puan ise 60'dır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin yükseldiğine işaret etmektedir. Ölçek, 'aile ilişkilerinde doyum' (4 madde), 'önemli diğerleri ile ilişkide doyum' (4 madde), 'yaşam doyum' (3 madde) ve 'olumlu duygular' (4 madde) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır ve ölçekten toplam puan alınabilmektedir. Ölçek toplam varyansın %61,64'ünü açıklamaktadır. EÖİÖÖ'nün genel Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ,86'dır (Eryılmaz, 2009).

EÖİÖÖ'nün bu çalışma kapsamında kullanılabilmesi için öncelikle güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Güvenirlik çalışması için ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve ,94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesi için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış ve uyum indekslerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($X^2=940,84$, $sd=426$, $p=,000$, $X^2/sd=2,21$, $RMSEA=,062$). Bu değerler göz önüne alındığında ölçeğin araştırmada kullanılabilir düzeyde güvenilir ve geçerli olduğu söylenebilir (Kline, 2014).

Akran zorbalığı belirleme ölçeği – ergen formu (AZBÖ-EF): AZBÖ-EF, Ayas ve Pişkin (2015) tarafından okullarda ergen akran grupları arasında görülen zorbalık olaylarını yapan 'zorba' ve bu tür olaylara maruz kalan 'kurban' öğrencileri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Toplamda 53 maddeden oluşan ölçek, '(1)Hiçbir zaman', '(2)Dönem boyunca bir defa', '(3)Ayda bir defa', '(4)Haftada en az bir defa' ve '(5)Hemen hemen her gün' seçeneklerinden oluşan 5'li Likert tipinde bir kendini

değerlendirme envanteridir. AZBÖ-EF, biri 'zorba ölçeği' diğeri 'kurban ölçeği' olarak adlandırılan ve aynı maddelerin farklı biçimlerde sorulması şeklinde planlanan, paralel iki ölçekten oluşmaktadır. Öğrenciler ölçeğin zorba kısmında, belirtilen söz ve eylemleri ne sıklıkla yaptıklarını; kurban kısmında ise bu söz ve eylemlere ne sıklıkla maruz kaldıklarını işaretleyerek ölçeği doldurmaktadırlar. Ölçeğin zorba ve kurban boyutlarından alınabilecek en düşük puan 53 en yüksek puan 265'tir. Ölçeğin zorba ve kurban boyutlarından alınan puanların artması, ergende ilgili boyutun yoğun düzeyde yaşandığına işaret eder. AZBÖ-EF'nin alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla; zorba alt ölçeği için ,92, kurban alt ölçeği için ,93'tür (Ayas ve Pişkin, 2015).

AZBÖ-EF'nin bu çalışma kapsamında kullanılabilmesi için öncelikle güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Güvenirlik çalışması için ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır; zorba alt ölçeğinde ,94, kurban alt ölçeğinde ise ,92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesi için DFA yapılmış ve uyum indekslerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($X^2=2467,56$, $sd=928$, $p=,000$, $X^2/sd=2,65$, $RMSEA=,056$). Bu değerler göz önüne alındığında ölçeğin araştırmada kullanılabilir düzeyde güvenilir ve geçerli olduğu söylenebilir (Kline, 2014).

Verilerin Toplanması

Öncelikle çalışmaya başlanabilmesi için araştırmacılar tarafından Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığından, çalışmanın etik olarak uygunluğu açısından onay alınmıştır. Daha sonra çalışmanın Burdur/Merkez'deki ortaöğretim kurumlarında sağlıklı olarak yürütülebilmesi için Etik Kurul Onayı sunularak gerekli olan resmi izinler alınmıştır. Verilerin toplanması için araştırmacılar, örnekleme yer alan okullara bizzat gitmiştir. Araştırmacılar verilerin toplanacağı her bir sınıfa ayrı ayrı girmiş, öğrencilere araştırmanın içeriği ve ölçekler ile ilgili gerekli açıklamaları yapmıştır. Öğrencilerden gönüllülüğe esas olarak, araştırmaya katılacaklardan bilgilendirilmiş onam formları imzalı olarak alınmıştır. Daha sonra ölçeklerin, öğrenciler tarafından doldurulması sağlanmıştır. Uygulama ortalama 25 dakika sürmüştür. Tamamlanan ölçekler incelenmiş ve öğrenciler tarafından tam olarak doldurulmayan ölçekler çalışma kapsamına alınmamıştır.

Verilerin Analizi

Veriler üzerinde istatistiki işlemlerin yapılabilmesi için öncelikle toplanan veriler SPSS 20.0 programına aktarılmıştır. Elde edilen veri setinde hatasızlık kontrol edilmiş, toplam on iki değer in olası sınırlar (ranj) içinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun veri girişi sırasında yapılan hatadan kaynaklandığı anlaşılmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2007). Veri seti, kayıp veri incelemesi için hazır hale getirilmiştir.

Daha sonra veri setindeki kayıp veri oranı incelenmiş ve bu oranın %5'ten az olduğu tespit edilmiştir. Kayıp veri örüntüsünün rastlantısal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş, Little's MCAR

testi sonucunun beklendiği gibi anlamsız çıktığı ($p=,143>,05$) ve kayıp verilerin rastlantısal dağıldığı anlaşılmıştır (Little, 1988).

Toplam kayıp veri oranının %5'in altında kalması ve veri setinin rastlantısal dağılmasından dolayı kayıp verilere Beklenti Maksimizasyonu (EM) ile kayıp değer ataması yapılmıştır (Tabachnick ve diğerleri., 2007).

Veri setindeki uç değerlerin tespit edilmesi için tek değişkenli ve çok değişkenli uç değer incelemesi yapılmıştır. Öncelikle tek değişkenli uç değer incelemesi için z testi yapılmış, örneklem büyüklüğünün 100'den fazla olmasından dolayı -4,0 ile +4,0 arası z puanı referans değeri olarak alınmıştır (Mertler ve Vannatta, 2005). Yapılan analiz sonrasında standartlaştırılmış z puanı, -4,0 ile +4,0 aralığının dışında kalan herhangi bir veriye rastlanılmamıştır. Daha sonra çok değişkenli uç değer incelemesi için Mahalanobis uzaklık katsayısı testi yapılmış ancak birlikte uç değer ifade eden herhangi bir veriye rastlanmamıştır (Tabachnick ve diğerleri., 2007).

Veri setindeki değişkenlerin her birinin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığının test edilmesi için basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewness) katsayılarına bakılmıştır. Verilerin tümü için basıklık ve çarpıklık katsayılarının referans değer aralığı olan -1,0 ve +1,0 arasında yer aldığı görülmüştür (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Bu bağlamda verilerin normal dağıldığını söyleyebiliriz.

Veri setinde çoklu bağlantı problemi olup olmadığını kontrol etmek için değişkenler arasındaki basit (ikili) korelasyonlara bakılmıştır. Yapılan analiz sonrasında değişkenler arasındaki ikili korelasyonların hepsinin ,90'dan düşük olduğu görülmüştür (Çokluk ve diğerleri., 2014). Ayrıca veri setinde çoklu bağlantı probleminin olup olmadığını belirlemek için VIF ve CI değerlerine de bakılmış; tüm maddeler için VIF değerlerinin 10'dan (Webster, 1992; aktaran Albayrak, 2005), CI değerlerinin de 30'dan küçük (Gujarati, 1995; aktaran Albayrak, 2005) olduğu görülmüştür. Bu bağlamda değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olmadığı söylenebilir.

Veriler analiz işlemleri için hazır hale getirildikten sonra; öncelikle, veri setinin içerisinde rastlantısal olarak seçilen 200 anket ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formunun çalışma kapsamında kullanılabilmesi için güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Güvenirlik değerlerinin test edilmesi için ölçeklere Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı; geçerlik değerlerinin test edilmesi için ise LISREL 8.7 programı kullanılarak DFA yapılmıştır. Ulaşılan değerler, ölçeklerin araştırmada kullanılacak düzeyde güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir. Bu değerler, makalenin veri toplama araçları ile ilgili kısmında sunulmaktadır.

Yapılan işlemlerle verilerin regresyon analizi için gerekli olan parametrik özellikleri karşıladığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sorularına cevap bulmak adına: Değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak için pearson korelasyon katsayısı analizi; akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma durumunun ergenlerin yaşam doyumlarını ne ölçüde yordadığını

anlayabilmek için hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin homojenlik varsayımını sağlayıp sağlamadığının test edilmesi için Levene Testi yapılmış ve homojenlik varsayımının sağlandığı anlaşılmıştır ($p<,322$). Bunun üzerine farklılıklara ilişkin analiz için ilişkisiz örneklem t-testi ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2014). Farklılıkların kaynağını test etmek adına, örneklemin kategorilerdeki dağılımları gözetilerek; Tukey veya Hochberg's GT2 testlerinden uygun olanı kullanılmıştır (Field, 2005). Ayrıca ilişkisiz örneklem için t-testinde Cohen'in d (Cohen, 1988); tek yönlü varyans analizi için ise Omega kare (Kirk, 1996) etki büyüklüğü hesaplama formülleri kullanılmıştır. Tüm bu istatistiksel analizlerde SPSS 20.0 programı kullanılmış olup, anlamlılık düzeyi olarak ,05 alınmıştır.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri:

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Etik değerlendirme kararının tarihi: 13.05.2020 Çarşamba

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: GO 2020/112

Bulgular

Ergenlerin akran zorbalığı yapma (zorba) ve akran zorbalığının mağduru (kurban) olma düzeylerinin, öznel iyi oluşlarını ne ölçüde yordadığını anlayabilmek için hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ikili korelasyon katsayıları hesaplanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Değişkenler arası pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	1	2	3
1.Öznel İyi Oluş	48,95	9,84	1,00	-,257**	-,194**
2.Zorba	74,61	23,22		1,00	,788**
3.Kurban	65,25	15,86			1,00

** $p<,01$, * $p<,05$

Tablo 2'ye göre ergenlerin öznel iyi oluşları ile akran zorbalığı yapma ($r=-,257$, $p<,05$) ve akran zorbalığının mağduru olma ($r=-,194$, $p<,05$) düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bu ilişkilerin kurgulanan modelde çoklu bağlantı sorunu oluşturacak düzeyde olmadığı ($90'$ dan

küçük olduğu); verilerin analizi bölümünde sunulmuş olan regresyon varsayımı için yapılan analizlerden de anlaşılmaktadır (Çokluk ve diğerleri., 2014). Ayrıca elde edilen korelasyon katsayıları incelendiğinde, ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma düzeyleri arasında düşük ($0,00 < r < ,30$) düzeyde bir ilişkinin var olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2014).

Ergenlerin akran zorbalığı yapma (zorba) ve akran zorbalığının mağduru (kurban) olma durumlarının, öznel iyi oluşlarını anlamlı olarak yordayıp yordamadığını saptamak için yapılan hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öznel iyi oluşun yordayıcıları olarak akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma durumuna ilişkin hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Model	Yordayıcılar	B	SH _B	β	T	p	ΔR^2	R ²	F	p
1. Model	Zorba	-,109	,020	-,257	-5,337**	,000	,076	,076	28,478**	,000
2. Model	Zorba	-,116	,033	-,223	-3,494**	,001	,046	,122	21,242**	,001
	Kurban	-,113	,048	-,185	-2,268*	,012				

**p<,01, *p<,05

Tablo 3'te görülen hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma değişkenleri hep birlikte, ergenlerin öznel iyi oluş puanlarını anlamlı olarak yordamakta ve regresyon için kurgulanan modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($R=,247$, $R^2=,122$, $F_{(2,403)}=21,242$, $p<,01$). Kurgulanan regresyon modelinde belirtilen tüm bu değişkenler, ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde küçük etki ($0,01 < R^2 < ,13$) değerine sahiptir (Cohen, 1988).

Tablo 3 incelendiğinde modele ilk olarak; akran zorbalığı yapma değişkeninin girmekte olduğu görülmektedir. Akran zorbalığı yapma değişkeni ergenlerin öznel iyi oluşlarının %7,60'ını açıklamaktadır. İkinci adımda ise modele ek olarak, akran zorbalığının mağduru olma değişkeninin dâhil edildiği görülmektedir. Bu adımda akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma değişkenleri hep birlikte ergenlerin öznel iyi oluşlarının %12,20'sini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde; akran zorbalığı yapma ($t=-3,494$, $p<,01$) ve akran zorbalığının mağduru olma ($t=-2,268$, $p<,05$) durumunun, ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde negatif yönde anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenlerin, ergenlerin öznel iyi oluşları üzerindeki görece önem sırası; akran zorbalığı yapma ($\beta=-,223$) ve akran zorbalığının mağduru olma ($\beta=-,185$) şeklinde sıralanmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında ergenlerin akran zorbalığını yapma ve akran zorbalığının mağduru olma düzeyleri arttıkça, öznel iyi oluş düzeylerinin azalmakta olduğu söylenebilir.

Ergenlerin cinsiyet değişkeni açısından öznel iyi oluş puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için ilişkisiz örneklem t-testi analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ergenlerin cinsiyet değişkeni açısından öznel iyi oluş puanlarının incelenmesine yönelik ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
Öznel İyi Oluş	Kadın	215	52,90	8,24	404	1,013	,312	,021
	Erkek	191	47,10	11,87				

Tablo 4'te görüldüğü gibi kadın ve erkek ergenlerin öznel iyi oluş puanları ($t_{(404)}=1,013$, $p>,05$) anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Bu sonuç kadın ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamaları ($\bar{x}=52,90$, $ss=8,24$) ile erkek ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamalarının ($\bar{x}=47,10$, $ss=1,87$) birbirine çok yakın olmasından kaynaklanmış olabilir. Ayrıca Tablo 4'te görüldüğü üzere cinsiyet değişkeninin, ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamaları üzerindeki etki büyüklüğünün küçük ($d=,021$) düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Cohen, 1988).

Ergenlerin sınıf düzeylerine göre öznel iyi oluş puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını saptamaya yönelik tek yönlü varyans analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Ergenlerin sınıf düzeylerine göre öznel iyi oluş puanlarının incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Sınıf Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	F	p	Fark	Ω^2
Öznel İyi Oluş	9.sınıf (A)	147	49,97	12,01	1,791	,148	Yok	,026
	10.sınıf (B)	139	47,92	9,05				
	11.sınıf (C)	48	47,27	7,02				
	12.sınıf (D)	72	50,00	7,50				

Tablo 5'te görüldüğü üzere ergenlerin sınıf düzeyleri ile öznel iyi oluş puanları arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F_{(3,402)}=1,791$, $p>,05$). Tablo 5 incelendiğinde dört sınıf düzeyi için de ergenlerin benzer öznel iyi oluş puanlarına sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca 11. ve 12.sınıf öğrencilerinin, örneklem içerisinde yeteri kadar temsil edilememiş olması da bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olabilir. Ayrıca Tablo 5'e bakıldığında sınıf düzeylerinin, ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamaları üzerindeki etki büyüklüğünün küçük ($\Omega^2=,026$) düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Kirk, 1996).

Ergenlerin algıladıkları sosyoekonomik düzeylerine göre öznel iyi oluş puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını saptamaya yönelik tek yönlü varyans analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Ergenlerin algıladıkları sosyoekonomik düzeylerine göre öznel iyi oluş puanlarının incelenmesine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

	SED	n	$\bar{x}$	Ss	F	p	Fark	Ω^2
Öznel İyi Oluş	Yoksul (A)	36	41,80	12,93	12,583**	,000	A-B	,084

Orta (B)	163	50,64	10,35	B-C
İyi (C)	207	53,87	7,41	A-C

**p<,01

Tablo 6'da görüldüğü gibi ergenlerin algıladıkları sosyoekonomik düzeyleri ile öznel iyi oluş puanları arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(2,403)}=12,583$, $p<,01$). Tablo 6'ya bakıldığında genel anlamda; sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak algılayan ergenlerin, sosyoekonomik düzeyini düşük olarak algılayan ergenlere göre öznel iyi oluş puan ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca Tablo 6 incelendiğinde algıladıkları sosyoekonomik durumlarının, ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamaları üzerindeki etki büyüklüğünün orta ($\Omega^2=,084$) düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Kirk, 1996).

Ergenlerin aile yapıları açısından öznel iyi oluş puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için ilişkisiz örneklem t-testi analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Ergenlerin aile yapıları açısından öznel iyi oluş puanlarının incelenmesine yönelik ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları

	Aile Yapısı	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
Öznel İyi Oluş	Anne-baba birlikte (A)	374	50,01	8,39	404	7,905**	,000	,642
	Anne-baba ayrı (B)	32	36,65	15,74				

**p<,01

Tablo 7'de görüldüğü üzere anne-babası birlikte olan ve anne-babası ayrı olan ergenlerin öznel iyi oluş puanları ($t_{(404)}=7,905$, $p<,01$) anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu sonuç anne-babası birlikte olan ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamalarının ($\bar{x}=50,01$, $ss=8,39$), anne-babası ayrı olan ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamalarından ($\bar{x}=36,65$, $ss=15,74$) daha yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir. Ayrıca Tablo 7'ye bakıldığında aile yapısının, ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalaması üzerindeki etki büyüklüğünün orta ($d=,642$) düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Cohen, 1988).

Ergenlerin barındıkları yerlere göre öznel iyi oluş puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını saptamaya yönelik ilişkisiz örneklem t-testi analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Ergenlerin barındıkları yerler açısından öznel iyi oluş puanlarının incelenmesine yönelik ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları

	Barınılan Yer	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p	Cohen's d
Öznel İyi Oluş	Ailesiyle Birlikte (A)	371	49,31	9,38	404	2,413*	,016	,556
	Yurtta (B)	35	45,14	13,40				

*p<,05

Tablo 8'de görüldüğü gibi ailesiyle birlikte yaşayan ve yurttan yaşayan ergenlerin, öznel iyi oluş puanları ($t_{(404)}=2,413$, $p<,05$) anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu sonucun, ailesiyle birlikte yaşayan ergenlerin, öznel iyi oluş puan ortalamalarının ($\bar{x}=49,31$, $ss=9,38$); yurttan yaşayan ergenlerin,

öznel iyi oluş puan ortalamalarından ($\bar{x}=45,14$, $ss=13,40$) daha yüksek olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Tablo 8 incelendiğinde barınılan yerin, ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalaması üzerindeki etki büyüklüğünün orta ($d=,556$) düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Cohen, 1988).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ergenlerin öznel iyi oluşlarının, akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığı mağduru olma değişkenleri tarafından ne derece yordandığını incelemeyi amaçlayan bu araştırmada; akran zorbalığı yapmanın ve akran zorbalığının mağduru olmanın ergenlerin öznel iyi oluşlarını negatif yönde anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir. Ayrıca akran zorbalığı yapan ergenlerin, akran zorbalığının mağduru olan ergenlere oranla daha düşük düzeyde öznel iyi oluş puanlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Akran zorbalığı yapmak ve akran zorbalığının mağduru olmak, ergenlerin öznel iyi oluşlarını; araştırmacıların beklediğinden daha düşük bir oranda yordamaktadır. Bu durumun, alanyazın incelendiğinde; problem durumunda da belirtildiği gibi öznel iyi oluşun, birçok faktörden etkilenen karmaşık bir yapısının olmasından ve bu şartlar altında tek bir değişkenin ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde büyük bir etki yaratamayacağından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre akran zorbalığı yapmanın ve akran zorbalığının mağduru olmanın; ergenlerin öznel iyi oluş puanlarını azaltan önemli bir risk faktörü olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ergenlerin akranlarına yönelik zorbaca davranışlar sergilemesinin ya da akranları tarafından sergilenen bu zorbaca davranışların kurbanı olmasının; onların öznel iyi oluşlarına zarar vereceği öngörülebilir.

Yapılan alanyazın taramasında, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara paralel olan ve araştırmanın sonuçlarını destekleyeceği düşünülen bazı çalışmalara ulaşılmıştır. Varela ve diğerleri. (2019) Şilili ergenler üzerinde yapmış oldukları bir araştırmada, akran zorbalığı ile ergenlerin öznel iyi oluşları arasında negatif bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Bir başka çalışmada Olweus ve Breivik (2014) okulda zorbalık davranışları ile karşılaşan ergenlerin, buna bağlı olarak öznel iyi oluşlarının zarar gördüğünü bulgulamışlardır. Navarro ve diğerleri. (2015) ise İspanyol ön ergenlerle yapmış oldukları bir araştırmada, akran zorbalığı yapan ve akran zorbalığının kurbanı olan öğrencilerin; bu davranışların içinde hiç bulunmamış öğrencilere oranla daha düşük düzeyde öznel iyi oluş puanına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Flaspohler, Elfstrom, Vanderzee, Sink ve Birchmeier (2009) ön ergenler üzerinde yapmış oldukları bir araştırmada; zorbalığın faili veya mağduru olan ergenlerin, zorbalığa sadece seyirci olan ergenlere oranla daha düşük öznel iyi oluş puanlarına sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca alanyazında, öznel iyi oluşun bir alt boyutu olarak kabul edilen yaşam doyumunun da akran zorbalığından ve baskısından olumsuz yönde etkilendiğini ileri süren çalışmalar bulunmaktadır (Hinduja ve Patchin 2010; Kılınç ve Uzun, 2020; Moore, Huebner ve Hills, 2011; Ortega ve diğerleri., 2012).

Araştırmanın sonucunda elde edilen bir diğer bulgu ise; ergenlerin öznel iyi oluşlarının algıladıkları sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucudur. Ulaşılan sonuçlara göre sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak tanımlayan ergenlerin, sosyoekonomik düzeyini düşük olarak tanımlayan ergenlere göre öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlerin sosyoekonomik düzeyleri arttıkça kendilerini güvende hissetme, mutluluk düzeylerinin de buna bağlı arttığı düşünülebilir. Yapılan araştırmalarda gelişmekte olan ülkelerde sosyoekonomik durum, mutluluk ve kendini güvende hissetmek için önemli bir argüman olarak görülmektedir (Bagav, 2018). Sosyoekonomik düzeyin bireylerin temel ya da üst düzey ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayan, yaşadığı sosyal ve kültürel çevreyi belirleyici, çok yönlü, kapsamlı bir özellik olduğu söylenebilir. Özellikle ergenler için düşünüldüğünde; ergenlik döneminde erinlik değişimleri sonrası olumlu beden algısı geliştirme, arkadaşları arasında ilgi görme, beğenilme ve onaylanma, zaman zaman dış görünümü ya da sahip olduğu materyallerle kendini tanımlama gibi özellikler görülebilmektedir. Ergenin bu ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanacağı bir sosyoekonomik düzeyde olması öznel iyi oluş düzeyine olumlu katkı yapmasına sebep olabilir (Bayram, 2018). Araştırmanın bulgularına paralel olarak: Bagav (2018), Bayram (2018), Güler (2019), Güngör (2018) ve Solak-Şimşek (2019) tarafından yapılmış olan çalışmalarda; yüksek sosyoekonomik düzeye ve/veya gelir düzeyine sahip olan ergenlerin, düşük sosyoekonomik düzeye sahip olan ergenlere oranla daha yüksek öznel iyi oluş puanlarına sahip olduğunu bulgularları gösterilebilir. Ancak alanyazın incelendiğinde, araştırmanın bulgularına aykırı olarak: Çakır (2015) ve Gündoğan (2016), ergenlerin öznel iyi oluşları ile ilgili yapıları çalışmalarda; sosyoekonomik düzeyin, öznel iyi oluş puanları üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmışlardır.

Araştırmanın çerçevesinde anne-babası birlikte olan ergenlerin, anne-babası ayrı/boşanmış olan ergenlere göre daha yüksek öznel iyi oluş puanlarına sahip oldukları bulgulanmıştır. Boşanma olayı ile birlikte ergenler, olumsuz duygularında artış yaşayabilir ve ergenlerin öznel iyi oluş gibi olumlu duygularında azalma görülebilir. Ergenlerin ev ortamında yaşadıkları ve boşanma ile sonuçlanan aile içi çatışmalar, olumlu duyguların azalmasına yol açabilir. Boşanma öncesi ve sonrası süreçte, aile düzenindeki bozulmalar, çatışmalar, ergene gösterilen tutum, ergenlik döneminin getirdiği kimlik bunalımı gibi faktörlerin etkisiyle ergenlerin olumlu duygularında azalma ve öznel iyi oluş seviyelerinde düşüş yaşadıkları söylenebilir (Mehel, 2019). Araştırmanın bulgusuna paralel olarak; Kartal (2013) ve Mehel (2019) ergen örnekleminde yapmış olduğu araştırmalarda, anne-babası boşanmış olan ergenlerin, anne-babası birlikte olan ergenlere göre daha yüksek düzeyde öznel iyi oluş ortalamasına sahip oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Ancak alanyazın incelendiğinde araştırmanın bulguları ile çelişen sonuçlara da rastlanılmaktadır. Alim (2018) ve Bagav (2018) ergenler üzerinde yürütmüş oldukları araştırmalarda; aile yapısının ve anne-baba birliktelik durumunun, öznel iyi oluş üzerinde etkili olmadığını tespit etmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda ergenlerin barındıkları yerlere göre öznel iyi oluşlarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ailesiyle birlikte yaşayan ergenlerin, yurttan kalan ergenlere oranla daha yüksek öznel iyi oluş puanlarına sahip oldukları bulgulanmıştır. Kişiliğin şekillendiği en önemli dönemlerden biri olan ergenlik yıllarında ailesinin yanında kalan öğrencilerin, yeme, barınma, sosyal destek alma gibi konularda yurttan ya da bir ailenin yanında kalan öğrencilerden daha avantajlı olacakları düşünülmektedir. Kişiliğin gelişiminde fırtınalı dönem olarak ifade edilen ergenlik döneminde, aileleriyle birlikte kalan öğrencilerin ihtiyaçları olan bakıma, sevgiye ve güvenlik duygusuna kolaylıkla ulaşabilmeleri ergenlerin öznel iyi oluşlarına olumlu katkıda bulunmuş olabilir. Araştırmanın bulgularına paralel olarak: Yaşar-Yılmaz ve Çetinkaya (2019) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları bir çalışmada; ailesiyle birlikte yaşayan üniversite öğrencilerinin, yurttan kalanlara oranla daha yüksek öznel iyi oluşa sahip oldukları sonucu gösterilebilir. Ancak araştırma bulgusuna aykırı olarak: Gündoğan (2016) ergen örnekleminde yapmış olduğu çalışmada; ergenlerin öznel iyi oluş puanlarının barınılan yer değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını ileri sürmüştür.

Son olarak bu çalışmada ergenlerin öznel iyi oluşlarının; cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç öznel iyi oluş kavramının birçok değişkenden etkilenen karmaşık ve çok yönlü bir yapısının olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Problem durumunda da belirtildiği gibi ergenlerin öznel iyi oluşları birçok değişkenin etkisi altındadır. Bu bağlamda yukarıda belirtilen demografik değişkenlerin tek başlarına, ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde farklılaşma yaratacak etki gücüne sahip olmadıkları söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde araştırmanın bulgularına paralel olarak, ergenlerin öznel iyi oluşlarının; cinsiyet (Eryılmaz ve Ercan, 2011; González-Carrasco ve diğerleri., 2017; Derdikman-Eiron ve diğerleri., 2011; Güngör, 2018; Ma ve diğerleri., 2015; Sezer, 2011; Uçan ve Kıran-Esen, 2015) ve sınıf düzeyi (Adıyaman, 2019; Alim, 2018; Avcı, 2019; Güler, 2019; Gündoğan, 2016; Özdemir, 2019; Solak-Şimşek, 2019) değişkenleri açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşan çalışmaların var olduğu görülmektedir. Ancak alanyazında araştırmanın bulgularına aykırı olarak; cinsiyet (Bektaş, 2018; Gök, 2019; Güler, 2019; Özdemir, 2019) ve sınıf düzeyi (Bayram, 2018) değişkenlerinin ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde fark yarattığına dair çalışmalarda mevcuttur. Alanyazında ortaya çıkan bu muğlâklığın, çalışmaların yapıldığı; genelde kültürden, özelde ise örneklemden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre şu öneriler sıralanabilir;

Bu çalışmada sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak algılayan ergenlerin, düşük olarak algılayan ergenlere; anne babası birlikte olan ergenlerin, ayrı olan ergenlere ve ailesiyle birlikte yaşayan ergenlerin, yurttan yaşayanlara göre öznel iyi oluş puanları yüksek bulunmuştur. Bundan dolayı özellikle düşük sosyoekonomik düzey algısına sahip, anne-babası boşanmış ve yurttan yaşayan

ergenlere; öznel iyi oluşlarını arttırabilecek psikoeğitim programları oluşturulabilir. Bu programların içeriği hazırlanırken, ergenlerin akran zorbalığı ile başa çıkma becerilerini geliştirebilecekleri etkinliklere özellikle yer verilebilir.

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımıyla planlanarak farklı bir boyut kazandırılabilir. Böylece ergenlerle derinlemesine görüşmeler ya da odak grup görüşmeleri yapılarak öznel iyi oluş ve akran zorbalığı arasındaki ilişkiye dair elde edilen bulgular zenginleştirilebilir.

Bu çalışmada ergenlerin öznel iyi oluşlarını yordayan akran zorbalığı yapma ve akran zorbalığının mağduru olma değişkenleri üzerinde çalışılmıştır. Daha sonra yapılması planlanan çalışmalarda, farklı değişkenlerin (psikolojik zihinlilik, ruminasyon vb.) üzerinde durulması; ergenlerin öznel iyi oluşlarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran University Journal of Kırşehir Education Faculty

ISSN: 2147 - 1037

ENGLISH VERSION

Introduction

Many thinkers have expressed their views on happiness from ancient times to the present. Aristotle, one of them, defined happiness with the words "the meaning and purpose of life, the whole purpose and result of human existence" (Lyubomirsky, 2007). At the beginning of the 19th century, those who worked in the field of psychology ignored the positive emotions of individuals and focused on their negative emotions (anxiety, depression etc.). In this period, it was intensively studied not to what extent the psychological health of individuals was good but to what extent it was bad. However, in the eighties, parallel to the development of positive psychology, the number of studies on subjective well-being under the umbrella term of happiness increased (Eryılmaz, 2009). The concept of subjective well-being is formed by the individual's emotional and cognitive evaluation of his/her life (Myers and Deiner, 1995). In this context, subjective well-being can be expressed as the individual's evaluation of his/her life and reaching a judgment (Eryılmaz, 2009). The concept of subjective well-being has a three-dimensional structure: Negative affectivity, positive affectivity and life satisfaction (Andrews and Whitney, 1976; Deiner, 1984). While negative affectivity includes feelings such as grudge, sadness, hate and guilt, positive affectivity contains feelings such as hope, excitement, joy, trust, pride and interest. Life satisfaction, another sub-dimension of subjective well-being, is the cognitive aspect of subjective well-being. Life satisfaction includes the individual's evaluations of satisfaction in different areas of life (Myers and Deiner, 1995).

When the literature is examined, it is seen that many definitions of the concept of subjective well-being have been made. Subjective well-being is defined as the combination of taste, joy and welfare in life (Lyubomirsky, 2007). According to another definition, subjective well-being is evaluated as the positive aspect of mental health (Vaillant, 2003). Based on these definitions, studies have tried to determine to what extent and how often individuals experience positive and negative emotions according to their levels of subjective well-being. Individuals with high levels of subjective well-being experience less negative emotions that cause discomfort and pain, and more intensely positive emotions that give them pleasure; moreover, their satisfaction from life was also found to be

high (Eryılmaz, 2009). Studies on this subject show that individuals' high levels of subjective well-being not only make them feel good, but also contribute positively to many areas in their lives. High subjective well-being enables individuals to be more successful in interpersonal relations (Diener and Seligman, 2002), increases their creativity and life energy, extends their life span and increases their productivity in work environments (Lyubomirsky, King and Diener, 2005).

There are many factors that affect individuals' subjective well-being. Peer bullying can be shown as one of these factors (Navarro, Ruiz-Oliva, Larrañag and Yubero, 2015; Varela, Guzmán, Alfaro and Reyes, 2019; Varela et. al., 2017). The first studies on bullying started to be conducted by Olweus in the 1970s. Accordingly, in most international studies, the definition of bullying made by Olweus, who is often described as the father of the concept, has been used. According to Olweus "if a person is exposed to negative behaviours of one or more people over a period of time, this means that he/she is bullied" (Olweus, 1993). This definition of Olweus was further developed in the studies on bullying in the following years. Pişkin (2002) examined different definitions of bullying in the literature and as a result defined it as "a type of aggression that results in one or more students deliberately and continuously disturbing students who are weaker than them, and in which the victim is unable to protect himself/herself."

Although many different types of bullying are mentioned in the literature, it is seen that Olweus's classification is more commonly used. Olweus (1993) addressed bullying in three dimensions as "physical bullying, verbal bullying and social exclusion". Among these types of bullying, physical bullying and verbal bullying are defined as direct bullying because they can be observed, while social exclusion is defined as indirect bullying because it is not visible as clearly as physical and verbal bullying. When the studies on peer bullying in the literature are examined, it is seen that these studies are planned to determine which students practice bullying behaviours and which students are exposed to such behaviours (Crick and Bigbee, 1998; Egan and Perry, 1998; Schwartz, 2000; Schwartz, Farver, Chang and Lee-Shin, 2002).

Peer influence is important in terms of subjective well-being of adolescents (Wentzel, Barry and Caldwell, 2004). During adolescence, peer influence becomes a vital part of the adolescent's daily life in the school context. While positive school life is positively associated with subjective well-being of adolescents, negative school life is an important risk factor on subjective well-being of adolescents (García, Marande, Schneider and Blanchard, 2014; Huebner et. al., 2014). When the studies on this subject are examined, it is seen that one of the factors that will negatively affect the subjective well-being of adolescents is to be the victim of these bullying behaviours, while another risk factor is to be one of the people who do this (Olweus and Breivik, 2014).

In the literature, it is seen that both the students who bully and the students who are exposed to bullying show signs of low self-esteem (Chang et. al., 2013), intense anxiety and depression (Bond,

Carlin, Thomas, Rubin and Patton, 2001) and as a result, their subjective well-being decreases (Bond et. al., 2001). In their study on pre-adolescents in Spain, Navarro et. al. (2015) examined the relationship between peer bullying and subjective well-being, and found that both the students who are victims of peer bullying and the students who bully have lower levels of subjective well-being than students who have not lived bullying experiences.

Research Problem

When the literature is reviewed, it is seen that adolescents' subjective well-being is positively correlated with healthy life (Katja, Päivi, Marja-Terttu and Pekka, 2002), expectation of positive future (Eryılmaz, 2011), satisfaction with the school (Katja et. al., 2002; Tian, Chen and Huebner, 2014), positive relationships in the family (Joronen and Åstedt-Kurki, 2005; Palomar-Lever and Victorio-Estrada, 2014; Rask, Åstedt-Kurki and Laippala, 2002), religiousness (Öztürk, 2017), positive life events (McCullough, Huebner and Laughlin, 2000), positive self-perception (McCullough et. al., 2000; Palomar-Lever and Victorio-Estrada, 2014), appreciation (Göcen, 2016), spatial integration (Van Hoof and Raaijmakers, 2002), supportive peer attitude (Palomar-Lever and Victorio-Estrada, 2014), making new friends and having enough friends (Derdikman-Eiron et. al., 2011), hope (Kirmani, Sharma, Anas and Sanam, 2015), resilience (Kirmani et. al., 2015), self-esteem (Eryılmaz and Atak, 2011; Tagay and Şahin-Baltacı, 2017), self-efficacy (Certel, Bahadır, Saracaloğlu and Varol, 2015; Ma, Zeng and Ye, 2015; Yap and Baharudin, 2016), self-affection (Solak-Şimşek, 2019), optimism (Eryılmaz and Atak, 2011; Tagay and Şahin-Baltacı, 2017), strengths of character such as thankfulness, perseverance and self-regulation (Froh, Yurkewicz and Kashdan, 2009; Gillham et. al., 2011), the general life satisfaction of parents (Bedin and Sarriera, 2014), academic motivation (Eryılmaz, 2010), extraversion and responsible personality (Eryılmaz and Ercan, 2011), pro-social behaviours (Froh et. al., 2009) and social support (Froh et. al., 2009).

Moreover, subjective well-being of adolescents was found to be negatively correlated with negative familial relationships (Rask, Åstedt-Kurki, Paavilainen and Laippala, 2003), compulsive buying behaviour (Manolis and Roberts, 2012), internet addiction (Derin and Bilge, 2016), depression (Derdikman-Eiron et. al., 2011), anxiety (Derdikman-Eiron et. al., 2011), perfectionism (Alim, 2018), stress (Küçükköse, 2015), academic failure (Derdikman-Eiron et. al., 2011), low social functionality (Derdikman-Eiron et. al., 2011), level of risk taking related to social standing (Uçan and Kiran-Esen, 2015), divorcing of parents (Størksen, Røysamb, Holmen and Tambs, 2006), emotionally imbalanced personality (Eryılmaz and Ercan, 2011) and anger (Küçükköse, 2015).

In this context, it can be said that subjective well-being level of adolescents has a complex structure that is affected by many variables. In the current study, different from previous studies, the effects of the variables of performing peer bullying and being a victim of peer bullying on adolescents' subjective well-being levels were examined. It can be said that the current study is original in this

respect and will contribute theoretically to the understanding of the subjective well-being of adolescents. The current study is important in terms of revealing the factors that should be taken into account in studies to be conducted to explain and foster subjective well-being of adolescents.

Moreover, when the literature is reviewed, it is seen that the results of the studies conducted to investigate whether subjective well-being scores of adolescents vary significantly depending on some demographic variables such as gender (Bektaş, 2018; Eryılmaz and Ercan, 2011; González-Carrasco, Casas, Malo, Viñas and Dinisman, 2017; Derdikman-Eiron et. al., 2011; Gök, 2019; Güler, 2019; Güngör, 2018; Ma et. al., 2015; Özdemir, 2019; Sezer, 2011; Uçan and Kıran-Esen, 2015), grade level (Adıyaman, 2019; Alim, 2018; Avcı, 2019; Bayram, 2018; Güler, 2019; Gündoğan, 2016; Özdemir, 2019; Solak-Şimşek, 2019), perceived socioeconomic level (SEL) (Bagav, 2018; Bayram, 2018; Çakır, 2015; Güler, 2019; Gündoğan, 2016; Güngör, 2018; Solak-Şimşek, 2019), family structure (Alim, 2018; Bagav, 2018; Kartal, 2013; Mehel, 2019; Størksen et. al., 2006) and the place of residence (Güdoğan, 2016; Yaşar-Yılmaz and Çetinkaya, 2019) are not consistent with each other. Investigation of whether the subjective well-being of adolescents vary significantly depending on these demographic variables may contribute to the elimination of ambiguity in the literature, to the better understanding of the phenomenon of subjective well-being in adolescents and to the knowledge accumulation in the literature.

Purpose of the Study

The purpose of the current study is to determine whether the subjective well-being of adolescents is predicted by the variables of performing peer bullying and being a victim of peer bullying and whether subjective well-being varies significantly depending on gender, grade level, perceived socioeconomic level, family structure and the place of residence. To this end, answers to the following questions were sought:

1. Is there a significant correlation between adolescents' subjective well-being and performing peer bullying and being a victim of peer bullying?
2. Are performing peer bullying and being a victim of peer bullying significant predictors of adolescents' subjective well-being?
3. Do adolescents' subjective well-being scores vary significantly depending on gender, grade level, perceived socioeconomic level, family structure and place of residence?

Method

Research Model

The current study conducted to investigate the subjective well-being of adolescents attending secondary schools in the central district of the city of Burdur depending on their performing peer bullying and being a victim of peer bullying employed the correlational survey model. Correlational

survey model aims to determine whether there is covariance between two or more variables and the degree of the covariance, if any (Karasar, 2012). Moreover, the causal comparative research model was used to determine whether the subjective well-being scores of the adolescents vary significantly depending on some demographic variables. The research aiming to determine the causes and results of the differences between human groups without any intervention in conditions and participants is called causal comparative research (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2016). In order to strengthen the research design, triangulation was used in the methodology.

Population and Sample

The study group of the current research is comprised of 406 students attending secondary schools in the central district of the city of Burdur in the 2019-2020 school year. The mean age of the participating students is 15,33. In the selection of the sample, the stratified sampling method, one of the random sampling methods, was used. Stratified sampling is a sampling method that aims to identify subgroups in the population in such a way as to be represented in the sample proportional to their presence in the population (Büyüköztürk et. al., 2016). In this context, it was decided to create a sample made up of 10% of the 4060 students in the population of the study by considering the possibilities and limitations of the researchers (time, money, etc.) (Özen and Gül, 2007).

The proportion of the groups included in the sample of 406 people was determined by the formula and sample calculation given below (Özen and Gül, 2007).

Sample calculation;

	Number in the Population	Stratum Weight	The Number of Females to be Included in the Sample
Gender	N_i	$N_i / N = a_i$	$a_i \times n = n_i$
Female	2152	$2152 / 4060 = 0,53$	$0,53 \times 406 = 215$

The students participated in the current study on a volunteer basis. Demographic information of the study group is given in Table 1.

Table 1. *Descriptive statistical information of the sample*

Factor	Variable	n	%
Gender	Female	215	52,90
	Male	191	47,10
Grade Level	9 th grade	147	36,20
	10 th grade	139	34,20
	11 th grade	48	11,80
	12 th grade	72	17,70
SEL	Low	36	8,90
	Medium	163	40,10
	High	207	51,00
Family Structure	Mother-father together	374	92,10
	Father-mother split	32	7,90
Place of Residence	With family	371	91,40
	In a dormitory	35	8,60
Total Number of Students		406	100,00

As can be seen in Table 1, 52,90% (n=215) of the participants are female adolescents and 47,10% (n=191) are male adolescents. Of the participating students, 36,20% (n=147) are 9th graders, 34,20% (n=139) are 10th graders, 11,80% (n=48) are 11th graders and 17,70% (n=72) are 12th graders. Of the participating students, 8,90% (n=36) are from low socioeconomic level, 40,10% (n=163) are from medium socioeconomic level and 51,00% (n=207) are from high socioeconomic level. The parents of 92,10% (n=374) of the participants live together while the parents of 7,90% (n=32) of the participants are split. Finally, 91,40% (n=371) of the participants live with their families while 8,60% (n=35) live in a dormitory.

Data Collection Tools

In the current study, a personal information form, The Adolescent Subjective Well-Being Scale and the Peer Bullying Determination Scale-Adolescent Form were used to collect data. For all the data collection tools used in the current study, the permission of the copyright holders was attained by e-mail. All these permissions taken before starting the study were added to the form of application for the approval of the Ethics Committee. During the whole research process that started after the approval of the Ethics Committee, publication ethics were never compromised.

Personal information form: A personal information form was developed by the researchers to elicit information about the demographic features of the participating adolescents. In the form, there are items to elicit information about the participating adolescents (gender, grade level, place of residence, perceived socioeconomic level and family structure).

Adolescent subjective well-being scale (ASWBS): The scale was developed by Eryılmaz (2009) to determine the subjective well-being of adolescents. The scale consisted of a total of 15 items is a self-evaluation inventory designed in the form of 4-point Likert scale ranging from "1-Strongly Disagree" to "4-Strongly Agree". The lowest score to be taken from the scale is 15 while the highest score to be

taken is 60. Higher scores taken from the scale indicate increasing subjective well-being. The scale consists of 4 sub-dimensions called "satisfaction with familial relationships" (4 items), "satisfaction with the relationships with important others" (4 items), "life satisfaction" (3 items) and "positive feelings" (4 items) and a total score can be taken from the scale. The scale explains 61,64% of the total variance. The general Cronbach alpha internal consistency coefficient of the scale is ,86 (Eryılmaz, 2009).

In order to be able to use the scale in the current study, first, reliability and validity studies were conducted. In the reliability study, the Cronbach alpha internal consistency coefficient of the scale was calculated and found to be ,94. In order to test the construct validity of the scale, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was carried out and the goodness-of-fit indices were found to be significant ($X^2=940,84$, $df=426$, $p=,000$, $X^2/df=2,21$, $RMSEA=,062$). On the basis of these values, it can be argued that the scale is reliable and valid enough to be used in the current study (Kline, 2014).

Peer bullying determination scale – adolescent form (PBDS-AF): The scale was developed by Ayas and Pişkin (2015) to identify the "bully" and the "victim" involved in bullying events occurring in peer groups in schools. The scale consisted of a total of 53 items is a self-evaluation inventory designed in the form of 5-point Likert scale with the response options: "(1) Never", "(2) Once in a term", "(3) Once in a month", "(4) Once at least a week" and "(5) Almost every day". The scale consists of two parallel scales, one of which is called "the bully scale" and the other is called "the victim scale" and these two scales have the same items but worded in different ways. In the bully part of the scale, students indicate how often they perform the stated bullying behaviours while in the victim part of the scale, students indicate how often they are exposed to the stated bullying behaviours. The lowest score to be taken from the scale is 53 while the highest score is 265. Higher mean scores taken from the bully and victim parts of the scale indicate that the stated bullying behaviours are intensely experienced by the adolescent. The Cronbach alpha internal consistency coefficients of the sub-scales were found to be as follows: ,92 for the bully scale and ,93 for the victim scale (Ayas and Pişkin, 2015).

In order to be able to use the scale in the current study, first, reliability and validity studies were conducted. In the reliability study, the Cronbach alpha internal consistency coefficient of the scale was calculated and it was found to be ,94 for the bully sub-scale and ,92 for the victim sub-scale. In order to test the construct validity of the scale, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was carried out and the goodness-of-fit indices were found to be significant ($X^2=2467,56$, $df=928$, $p=,000$, $X^2/df=2,65$, $RMSEA=,056$). On the basis of these values, it can be argued that the scale is reliable and valid enough to be used in the current study (Kline, 2014).

Data Collection

In order to be able to initiate the study, approval was taken from the Mehmet Akif Ersoy University Non-Interventionist Clinical Research Ethics Committee regarding the ethical suitability of

the study. Later, necessary official permissions were obtained by submitting Ethics Committee Approval in order to carry out the study in secondary education institutions in Burdur/Merkez. In order to collect the data, the researchers personally went to the schools in the sample. The researchers entered each class separately to collect the data, and made the necessary explanations to the students about the content of the research and the scales. Informed consent forms were obtained from the students who accepted to participate in the study on a volunteer basis. Then the scales were administered to the students. The administration of the scales took nearly 25 minutes. The completed scales were examined and the incomplete scales were excluded from the study.

Data Analysis

In order to perform statistical operations on the data, the collected data were transferred to the SPSS 20.0 program. In the data set obtained, the accuracy was checked and it was determined that a total of twelve values were not within possible limits (ranges). It was understood that this was caused by the mistake made during data entry and the necessary corrections were made (Tabachnick, Fidell and Ullman, 2007). The data set was prepared for the missing data analysis.

Then, the missing data rate in the data set was examined and it was found to be less than 5%. It was checked whether the missing data pattern was randomly distributed; the Little's MCAR test result was found to be insignificant as expected ($p=,143>,05$), and the missing data were understood to be randomly distributed (Little, 1988).

As the total missing data rate remained below 5% and the data set was randomly distributed, the missing values were assigned to the missing data with Expectation Maximization (EM) (Tabachnick et. al., 2007).

Univariate and multivariate outlier analyses were performed to detect the outliers in the data set. First, z test was performed for the univariate outlier analysis, and the z score between -4,0 and +4,0 was taken as the reference value because the sample size was bigger than 100 (Mertler and Vannatta, 2005). As a result of the analysis, no data whose standardized z value is outside the range between -4,0 and +4,0 was encountered. Then, Mahalanobis distance coefficient test was performed for multivariate outlier analysis, and no multivariate outlier was detected (Tabachnick et. al., 2007).

Kurtosis and skewness coefficients were examined to test whether each of the variables in the data set satisfies the assumption of normality. It was seen that Kurtosis and skewness coefficients for all data were between -1,0 and +1,0, which is the reference value range (Çokluk, Şekercioğlu and Büyüköztürk, 2014). Thus, it can be said that the data distributed normally.

Simple (binary) correlations between the variables were examined to check if there was a multicollinearity problem in the data set. As a result of the analysis, it was seen that all of the binary correlations between the variables were lower than ,90 (Çokluk et. al., 2014). In addition, VIF and CI

values were also examined to determine whether there was a multicollinearity problem in the data set and for all the items, VIF values were found to be smaller than 10 (Webster, 1992; as cited in Albayrak, 2005), CI values were found to be smaller than 30 (Gujarati, 1995; as cited in Albayrak, 2005). Thus, it can be argued that there is no multicollinearity problem between the variables.

After the data were made ready for the analyses to be conducted, reliability and validity studies of the Adolescent Subjective Well-Being Scale and The Peer Bullying Determination Scale-Adolescent Form were conducted on the data obtained from the 200 scales randomly selected from among the data set. In order to test the reliability values, Cronbach alpha internal consistency coefficients were calculated for the scales and in order to test the reliability values, CFA was conducted by using LISREL 8.7 program. The values obtained have revealed that the scales are reliable and valid enough to be used in the current study. These values are presented in the section of the study regarding the data collection tools.

It was determined that the data met the parametric properties required for regression analysis. In this context, to find answers to the research questions: pearson correlation coefficient analysis was used to determine the relationships between the variables; hierarchical multiple regression analysis was used to determine the extent to which the variables of performing peer bullying and being exposed to peer bullying predict the life satisfaction of adolescents. Levene Test was conducted to test whether the data satisfied the homogeneity assumption and it was understood that the homogeneity assumption was satisfied ($p < ,322$). Thus, independent samples t-test and one-way variance analysis (ANOVA) were used to analyze the differences (Büyüköztürk, 2014). In order to test the source of the differences, considering the distribution of the sample in categories, Tukey or Hochberg's GT2 tests were used (Field, 2005). In addition, Cohen's d (Cohen, 1988) effect size calculation formula was used in the independent samples t-test and Omega square (Kirk, 1996) effect size calculation formula was used in the one-way variance analysis. For all these statistical analyses, SPSS 20.0 program was used and the significance level was set to be ,05.

Ethics Approval of the Study

In the current study, all the rules stipulated to be followed within the scope of "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed. None of the actions stated under the title "Actions Against Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were carried out.

Ethics committee approval information:

Name of the committee conducting the ethical evaluation: Mehmet Akif Ersoy University Non-Interventionist Clinical Research Ethics Committee Presidency

Date of the ethics evaluation decision: Wednesday, 13.05.2020

Findings

In order to understand the extent to which adolescents' performing peer bullying (bully) and being exposed to peer bullying (victim) predict their subjective well-being, hierarchical multiple regression analysis was conducted. Before conducting the regression analysis, binary correlation coefficients between the dependent and independent variables were calculated to determine whether there is a multicollinearity problem between the dependent and independent variables and the obtained results are given in Table 2.

Table 2. Pearson product-moment correlation coefficients between the variables

Variables	$\bar{x}$	Sd	1	2	3
1. Subjective Well-Being	48,95	9,84	1,00	-,257**	-,194**
2. Bully	74,61	23,22		1,00	,788**
3. Victim	65,25	15,86			1,00

**p<,01, *p<,05

According to Table 2, there is a significant negative correlation between the adolescents' subjective well-being and performing peer bullying ($r=-,257$, $p<,05$) and being a victim of peer bullying ($r=-,194$, $p<,05$). It is understood from the analyses made for the regression assumption presented in the data analysis section that these relationships are not at a level to create a multicollinearity problem in the designed model (smaller than ,90) (Çokluk et. al., 2014). In addition, when the correlation coefficients obtained are examined, it is seen that there is a low ($,00<r<,30$) correlation between the subjective well-being of the adolescents and performing peer bullying and being a victim of peer bullying ($,00<r<,30$) (Büyüköztürk, 2014).

The results obtained from the hierarchical multiple linear regression analysis to determine whether the adolescents' performing peer bullying (bully) and being a victim (victim) of peer bullying predict their subjective well-being significantly are presented in Table 3.

Table 3. Results of the multiple linear regression analysis conducted to determine whether performing peer bullying and being a victim of peer bullying predict subjective well-being

Model	Predictor	B	SH _B	β	T	p	ΔR^2	R ²	F	p
1 st Model	Bully	-,109	,020	-,257	-5,337**	,000	,076	,076	28,478**	,000
2 nd Model	Bully	-,116	,033	-,223	-3,494**	,001	,046	,122	21,242**	,001
	Victim	-,113	,048	-,185	-2,268*	,012				

**p<,01, *p<,05

According to the results of the hierarchical multiple linear regression analysis shown in Table 3, the variables of performing peer bullying and being a victim of peer bullying together significantly predict the adolescents' subjective well-being and the model constructed for the regression is seen to be significant ($R=,247$, $R^2=,122$, $F_{(2,403)}=21,242$, $p<,01$). All these variables specified in the constructed

regression model have a small effect ($.01 < R^2 < .13$) on the subjective well-being of the adolescents (Cohen, 1988).

When Table 3 is examined, it is seen that the variable of performing peer bullying is the first to enter the model. The variable of performing peer bullying explains 7,60% of the subjective well-being of the adolescents. In the second step, it is seen that the variable of being a victim of peer bullying is included in the model. In this step, the variables of performing peer bullying and being a victim of peer bullying together explain 12,20% of the subjective well-being of the adolescents. When the results of the t-test regarding the significance of the regression coefficients are examined, it is seen that the variables of performing peer bullying ($t=-3,494$, $p<.01$) and being a victim of peer bullying ($t=-2,268$, $p<.05$) are negative and significant predictors of the adolescents' subjective well-being.

According to the standardized regression coefficient (β), the relative order of importance of predictor variables in terms of predicting the adolescents' subjective well-being is as follows; performing peer bullying ($\beta=-,223$) and being a victim of peer bullying ($\beta=-,185$). When these results are taken into consideration, it can be said that with the adolescents' increasing level of performing peer bullying and being a victim of peer bullying, their level of subjective well-being decreases.

Independent samples t-test analysis was conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on gender and the results are presented in Table 4.

Table 4. Results of the independent samples t-test conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on gender

	Gender	n	$\bar{x}$	Sd	df	t	p	Cohen's d
Subjective Well-Being	Female	215	52,90	8,24	404	1,013	,312	,021
	Male	191	47,10	11,87				

As can be seen in Table 4, the subjective well-being scores of the male and female students do not vary significantly ($t_{(404)}=1,013$, $p>.05$). This might be because of the fact that the female students' mean subjective well-being score ($\bar{x}=52,90$, $sd=8,24$) and the male students' mean subjective well-being score ($\bar{x}=47,10$, $sd=1,87$) are very close to each other. Moreover, as can be seen in Table 4, the effect size of the gender variable on the subjective well-being mean scores is small ($d=.021$) (Cohen, 1988).

One-way variance analysis was conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on grade level and the results are presented in Table 5.

Table 5. Results of the one-way variance analysis conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on grade level

	Grade Level	n	$\bar{x}$	Sd	F	p	Difference	Ω^2
Subjective Well-Being	9 th grade (A)	147	49,97	12,01	1,791	,148	No	,026
	10 th grade (B)	139	47,92	9,05				
	11 th grade (C)	48	47,27	7,02				
	12 th grade (D)	72	50,00	7,50				

As can be seen in Table 5, the adolescents' subjective well-being does not vary significantly depending on grade level ($F_{(3,402)}=1,791$, $p>,05$). The adolescents from four different grade levels seem to have similar subjective well-being scores. This might be because of the fact that the 11th and 12th graders might not have been adequately represented in the sample. Moreover, when Table 5 is examined, it is seen that the effect size of the grade level on the adolescents' subjective well-being is small ($\Omega^2=,026$) (Kirk, 1996).

One-way variance analysis was conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on the perceived socioeconomic level and the results are presented in Table 6.

Table 6. Results of the one-way variance analysis conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on the perceived socioeconomic level

	SEL	n	$\bar{x}$	Sd	F	p	Difference	Ω^2
Subjective Well-Being	Low (A)	36	41,80	12,93	12,583**	,000	A-B B-C A-C	,084
	Medium (B)	163	50,64	10,35				
	High (C)	207	53,87	7,41				

** $p<,01$

As can be seen in Table 6, the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on their perceived socioeconomic level ($F_{(2,403)}=12,583$, $p<,01$). The mean subjective well-being score of the students who perceive their socioeconomic level as high was found to be higher than the mean subjective well-being of the students who perceived their socioeconomic level as low. Moreover, as can be seen in Table 6, the effect size of the adolescents' perceived socioeconomic level on their subjective well-being is medium ($\Omega^2=,084$) (Kirk, 1996).

Independent samples t-test analysis was conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on their family structure and the results are presented in Table 7.

Table 7. Results of the independent samples t-test conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on family structure

	Family Structure	n	$\bar{x}$	Sd	df	t	p	Cohen's d
Subjective Well-Being	Mother-father together (A)	374	50,01	8,39	404	7,905**	,000	,642
	Mother-farther split (B)	32	36,65	15,74				

**p<,01

As can be seen in Table 7, the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on their family structure ($t_{(404)}=7,905$, $p<,01$). The mean subjective well-being score of the adolescents whose mother and father live together ($\bar{x}=50,01$, $sd=8,39$) is higher than the mean subjective well-being score of the adolescents' whose mother and father are split ($\bar{x}=36,65$, $sd=15,74$). Moreover, as can be seen in Table 7, the effect size of the family structure on the adolescents' subjective well-being is medium ($d=,642$) (Cohen, 1988).

Independent samples t-test analysis was conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on their place of residence and the results are presented in Table 8.

Table 8. Results of the independent samples t-test conducted to determine whether the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on place of residence

	Place of Residence	n	$\bar{x}$	Sd	df	t	p	Cohen's d
Subjective Well-Being	With Family (A)	371	49,31	9,38	404	2,413*	,016	,556
	In a Dormitory (B)	35	45,14	13,40				

*p<,05

As can be seen in Table 8, the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on their place of residence ($t_{(404)}=2,413$, $p<,05$). The mean subjective well-being score of the adolescents who live with their families ($\bar{x}=49,31$, $sd=9,38$) is higher than the mean subjective well-being score of the adolescents who live in a dormitory ($\bar{x}=45,14$, $sd=13,40$). Moreover, as can be seen in Table 8, the effect size of the place of residence on the adolescents' subjective well-being is medium ($d=,556$) (Cohen, 1988).

Discussion, Results and Suggestions

In the current study investigating the extent to which the adolescents' subjective well-being is predicted by their performing peer bullying and being a victim of peer bullying, it was concluded that their subjective well-being was negatively and significantly predicted by these variables. It was also determined that the adolescents performing peer bullying have a lower level of subjective well-being compared to the adolescents who are a victim of peer bullying. Performing peer bullying and being a victim of peer bullying were found to be predicting the adolescents' subjective well-being less than expected by the researchers. This might be because adolescents' subjective well-being has a structure

too complex to be explained by a single structure as it is affected by many factors. According to the findings of the current study, it can be said that performing peer bullying and being a victim of peer bullying are important risk factors decreasing the subjective well-being of adolescents. In this context, it can be argued that adolescents' performing bullying behaviours against their peers and being a victim to the bullying behaviours of their peers can harm their subjective well-being.

In the literature, there are some studies reporting findings parallel to the findings of the current study. In a study conducted by Varela et. al. (2019) on Chilean adolescents, a negative correlation was found between performing peer bullying and their subjective well-being. In another study, Olweus and Breivik (2014) found that the subjective well-being of adolescents who are exposed to bullying behaviours at school is damaged. Navarro et. al. (2015), on the other hand, in a study conducted with Spanish adolescents, concluded that students who are performing peer bullying and are the victims of peer bullying have lower subjective well-being scores compared to students who have never been involved in such bullying incidences. Flaspohler, Elfstrom, Vanderzee, Sink and Birchmeier (2009) found in a study they conducted on pre-adolescents that adolescents who were perpetrators or victims of bullying had lower subjective well-being scores compared to adolescents who were just bystanders to bullying. In addition, there are studies in the literature suggesting that life satisfaction, which is a sub-dimension of subjective well-being, is also negatively affected by peer bullying and pressure (Hinduja and Patchin 2010; Kılınç and Uzun, 2020; Moore, Huebner and Hills, 2011; Ortega et. al., 2012).

Another finding of the current study is that the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on their socio-economic level. In this connection, the mean subjective well-being score of the adolescents whose perceived socioeconomic level is high is higher than the mean subjective well-being score of the adolescents whose perceived socioeconomic level is low. It can be thought that adolescents' increasing perceived socioeconomic level leads to an increase in their sense of security and happiness. Especially in developing countries, socioeconomic level is considered to be closely associated with happiness and sense of security (Bagav, 2018). Socioeconomic level can be said to be a highly versatile and comprehensive making it possible to meet individuals' basic and sophisticated needs and determining the social environment they live in. Especially among adolescents, features such as developing positive body perception, attracting the attention of their friends, having their appreciation and approval, and sometimes self-identification with external appearance or materials can be widely seen. The adolescent's being at a socioeconomic level where these needs and expectations are met may cause a positive contribution to his/her subjective well-being (Bayram, 2018). Parallel to the finding of the current study, Bagav (2018), Bayram (2018), Güler (2019), Güngör (2018) and Solak-Şimşek (2019) also found that the adolescents whose socioeconomic or income level is high have higher subjective well-being scores than the adolescents whose socioeconomic level is low. However, when the literature is reviewed, it is seen that there are some

studies reporting findings conflicting with the findings of the current study. In their studies, Çakır (2015) and Gündoğan (2016) concluded that the socioeconomic level does not have any significant effect on adolescents' subjective well-being.

In the current study, it was found that the adolescents whose father and mother live together have a higher mean subjective well-being score than the adolescents whose mother and father are split/divorced. Due to the divorce of their parents, adolescents may experience an increase in their negative emotions and a decrease in their positive feelings such as subjective well-being. Family conflicts that adolescents experience in the home environment and resulting in divorce may lead to a decrease in positive emotions. It can be said that in the process before and after the divorce, adolescents experience a decrease in their positive emotions and subjective well-being due to factors such as deterioration in the family order, conflicts, attitudes towards adolescents and identity crisis brought about by adolescence (Mehel, 2019). Parallel to the finding of the current study, Kartal (2013) and Mehel (2019) found that the adolescents whose mother and father are divorced have a low mean subjective well-being score than the adolescents whose mother and father live together. However, when the literature is reviewed, it is seen that there are some studies conflicting with the current study. Alim (2018) and Bagav (2018) found that the family structure and the state of mother and father do not have any significant effect on the adolescents' subjective well-being.

In the current study, it was also found that the adolescents' subjective well-being varies significantly depending on their place of residence. The mean subjective well-being score of the adolescents living with their families is higher than the mean subjective well-being score of the adolescents living in a dormitory. It is thought that students who stay with their families during adolescence, which is one of the most important periods in which personality is formed, will be more advantageous than students staying in a dormitory or with another family in matters such as eating, housing and social support. During adolescence, which is defined as a stormy period in the development of personality, students staying with their families can easily reach the care, love and sense of security they need, which may contribute positively to the subjective well-being of adolescents. Parallel to the finding of the current study, Yaşar-Yılmaz and Çetinkaya (2019) found that the university students living with their families have a higher mean subjective well-being score than the university students staying in a dormitory. However, contrary to this finding of the current study, Gündoğan (2016) found that the adolescents' subjective well-being does not vary significantly depending on place of residence.

Finally, the adolescents' subjective well-being was found to be not varying significantly depending on gender and grade level. This might be because adolescents' subjective well-being has a structure too complex to be explained by a single structure as it is affected by many factors. In this context, it can be said that the above-mentioned demographic variables alone do not have the power

to make a significant difference in the subjective well-being of adolescents. When the literature is reviewed, it is seen that there are some other studies reporting that adolescents' subjective well-being does not vary significantly depending on gender (Eryılmaz and Ercan, 2011; González-Carrasco et. al., 2017; Derdikman-Eiron et. al., 2011; Güngör, 2018; Ma et. al., 2015; Sezer, 2011; Uçan and Kiran-Esen, 2015) and grade level (Adıyaman, 2019; Alim, 2018; Avcı, 2019; Güler, 2019; Gündoğan, 2016; Özdemir, 2019; Solak-Şimşek, 2019). However, contrary to these findings of the current study, there are some studies reporting that the gender (Bektaş, 2018; Gök, 2019; Güler, 2019; Özdemir, 2019) and grade level variables (Bayram, 2018) lead to significant differences in the subjective well-being of adolescents. This contradiction in the literature is thought to be resulted from that fact that these studies have been conducted in different cultural environments and with different samples.

Suggestions

In light of the findings of the current study, following suggestions can be made;

In the current study, the subjective well-being of the adolescents whose perceived socioeconomic level is high was found to be higher than that of the adolescents whose perceived socioeconomic level is low; the subjective well-being of the adolescents whose mother and father live together was found to be higher than that of the adolescents whose mother and father are split and the subjective well-being of the adolescents who live with their families was found to be higher than that of the adolescents who stay in a dormitory. Therefore, psycho-education programs can be developed to foster the subjective well-being of adolescents with low socioeconomic level, divorced parents and living in dormitories. While preparing the content of these programs, activities through which adolescents can develop their skills necessary to cope with peer bullying can be especially included.

Similar studies can be designed by using the qualitative research approach and in this way in-depth interviews or focus-group interviews can be conducted with adolescents to enhance the understanding of the relationship between subjective well-being and peer bullying.

The current study focused on the variables of performing peer bullying and being a victim of peer bullying as the predictors of subjective well-being in adolescents. Future studies can look at different variables (psychological mindedness, rumination, etc.) for better understanding of subjective well-being in adolescents.

References

- Adıyaman, C. (2019). *Lise öğrencilerinde öznel iyi oluşun yordayıcıları olarak mükemmeliyetçilik ve kendinelik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Albayrak, A. S. (2005). *Çoklu doğrusal bağlantı halinde enküçük kareler tekniğinin alternatifi yanlı tahmin teknikleri ve bir uygulama*. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 105-126.
- Alim, E. (2018). *Ergenlerde mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Andrews, F. M. & Withey, S. B. (1976). *Social indicators of well-being*. New York: Plenum Press.
- Avcı, M. (2019). *Lise öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri öznel iyi oluş düzeyleri ile sanal zorbalık düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayas, T. & Pişkin, M. (2015). Akran zorbalığı belirleme ölçeği ergen formu. *Akademik Bakış Dergisi*, (50), 316-324.
- Bagav, M. (2018). *Sınav kaygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram, E. (2018). *Ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Bedin, L. M. & Sarriera, J. C. (2014). Dyadic analysis of parent-children subjective well-being. *Child Indicators Research*, 7(3), 613-631. doi:10.1007/s12187-014-9235-9
- Bektaş, C. (2018). *The relation of family boundary violation to subjective well-being and trait anxiety among adolescents*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bond, L., Carlin, J. B., Thomas, L., Rubin, K. & Patton, G. (2001). Does bullying cause emotional problems? A prospective study of young teenagers. *Bmj*, 323(7311), 480-484. doi:10.1136/bmj.323.7311.480
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (19.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Certel, Z., Bahadır, Z., Saracaloğlu, A. S. & Varol, S. R. (2015). Lise öğrencilerinin öz-yeterlikleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 307-318.

- Chang, F. C., Lee, C. M., Chiu, C. H., Hsi, W. Y., Huang, T. F. & Pan, Y. C. (2013). Relationships among cyberbullying, school bullying, and mental health in taiwanese adolescents. *Journal of School Health*, 83(6), 454-462. doi:10.1111/josh.12050
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2.Basım). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Crick, N. R. & Bigbee, M. A. (1998). Relational and overt forms of peer victimization: a multiinformant approach. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66(2), 337-347. doi:10.1037/0022-006X.66.2.337
- Çakır, G. (2015). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için istatistik* (3.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Derdikman-Eiron, R., Indredavik, M. S., Bratberg, G. H., Taraldsen, G., Bakken, I. J. & Colton, M. (2011). Gender differences in subjective well-being, self-esteem and psychosocial functioning in adolescents with symptoms of anxiety and depression: Findings from the Nord-Trøndelag health study. *Scandinavian Journal of Psychology*, 52(3), 261-267. doi:10.1111/j.1467-9450.2010.00859.x
- Derin, S. & Bilge, F. (2016). Ergenlerde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş düzeyi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 35-51.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-75.
- Diener, E. & Seligman, M. E. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13(1), 81-84. doi:10.1111/1467-9280.00415
- Egan, S. K. & Perry, D. G. (1998). Does low self-regard invite victimization?. *Developmental Psychology*, 34(2), 299-309. doi:10.1037/0012-1649.34.2.299
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri*, 13(2), 77-84.
- Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşu ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 24(3), 209-215.
- Eryılmaz, A. & Atak, H. (2011). Ergen öznel iyi oluşunun, öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 170-181.
- Eryılmaz, A. & Ercan, L. (2011). Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 139-151.

- Flaspohler, P. D., Elfstrom, J. L., Vanderzee, K. L., Sink, H. E. & Birchmeier, Z. (2009). Stand by me: The effects of peer and teacher support in mitigating the impact of bullying on quality life. *Psychology in the Schools*, 46(1), 636–649. doi:10.1002/pits.20404
- Fields, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS* (2.Basım). Beverly Hills: Sage Publications.
- Froh, J. J., Yurkewicz, C. & Kashdan, T. B. (2009). Gratitude and subjective well-being in early adolescence: Examining gender differences. *Journal of adolescence*, 32(3), 633-650. doi:10.1016/j.adolescence.2008.06.006
- García, F. J., Marande, G., Schneider, B. H. & Blanchard, C. (2014). Effects of school on the well-being of children and adolescents. In Ben-Arieh, A., Casas, F., Frønes, I. & Korbin J. E. (Ed.), *Handbook of child well-being* (pp. 1251–1305). Netherlands: Springer.
- Gillham, J., Adams-Deutsch, Z., Werner, J., Reivich, K., Coulter-Heindl, V., Linkins, M., ... Contero, A. (2011). Character strengths predict subjective well-being during adolescence. *The Journal of Positive Psychology*, 6(1), 31-44. doi:10.1080/17439760.2010.536773
- González-Carrasco, M., Casas, F., Malo, S., Viñas, F. & Dinisman, T. (2017). Changes with age in subjective well-being through the adolescent years: Differences by gender. *Journal of Happiness studies*, 18(1), 63-88. doi:10.1007/s10902-016-9717-1
- Göcen, G. (2016). Kadirşinashlık ve öznel iyi oluş: Suça sürüklenen çocuklar üzerine nicel bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 966-990.
- Gök, E. (2019). *Öznel iyi oluşun yordanmasında psikolojik ihtiyaçların karşılanması, aile aidiyeti ve ebeveyn algısı rolünün incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Güler, Y. (2019). *Ergenlerde öznel iyi oluş, kimlik statüleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gündoğan, S. (2016). *Ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin, algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Güngör, Ö. (2018). *Klasik ve modern sistemde hafızlık yapan bireylerde öznel iyi oluş ve sosyal kaygı ilişkisi üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Hinduja, S. & Patchin, J. W. (2010). Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of Suicide Research*, 14(3), 206-221. doi:10.1080/13811118.2010.494133
- Huebner, E. S., Hills, K. J., Jiang, X., Long, R. F., Kelly, R. & Lyons, M. D. (2014). Schooling and children's subjective well-being. In Ben-Arieh, A., Casas, F., Frønes, I. & Korbin J. E. (Ed.), *Handbook of child well-being* (pp. 797–819). Netherlands: Springer.

- Joronen, K. & Åstedt-Kurki, P. (2005). Familial contribution to adolescent subjective well-being. *International Journal of Nursing Practice*, 11(3), 125-133. doi:10.1111/j.1440-172X.2005.00509.x
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, M. A. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin bazı değişkenlere göre öznel iyi oluş ve iletişim beceri düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Katja, R., Päivi, Å. K., Marja-Terttu, T. & Pekka, L. (2002). Relationships Among adolescent subjective well-being, health behavior, and school satisfaction. *Journal of School Health*, 72(6), 243-249. doi:10.1111/j.1746-1561.2002.tb07337.x
- Kılınç, M. & Uzun, K. (2020). Ergenlerin yaşam doyumlarının yordayıcıları olarak direkt ve dolaylı akran baskısı. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28), 1241-1271. doi:10.26466/opus.748254
- Kirk, R. E. (1996). Practical significance: A concept whose time has come. *Educational and Psychological Measurement*, 56, 746-759.
- Kirmanı, M. N., Sharma, P., Anas, M. & Sanam, R. (2015). Hope, resilience and subjective well-being among college going adolescent girls. *International Journal of Humanities & Social Science Studies*, 2(1), 262-270.
- Kline, P. (2014). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Küçükköse, İ. (2015). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sürekli öfke, öfke ifade tarzları ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mevlana Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Little, R. J. (1988). A test of missing completely at random for multivariate data with missing values. *Journal of the American Statistical Association*, 83(404), 1198-1202.
- Lyubomirsky, S., King, L. & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success?. *Psychological Bulletin*, 131(6), 803-855. doi:10.1037/0033-2909.131.6.803
- Lyubomirsky, S. (2007). *The how of happiness: A scientific approach to getting the life you want*. The Penguin Press, NY.
- Ma, Z. W., Zeng, W. N. & Ye, K. Y. (2015). Gender differences in Chinese adolescents' subjective well-being: The mediating role of self-efficacy. *Psychological Reports*, 116(1), 311-321. doi:10.2466/17.07.PR0.116k15w2
- Manolis, C. & Roberts, J. A. (2012). Subjective well-being among adolescent consumers: The effects of materialism, compulsive buying, and time affluence. *Applied Research in Quality of Life*, 7(2), 117-135. doi:10.1007/s11482-011-9155-5

- McCullough, G., Huebner, E. S. & Laughlin, J. E. (2000). Life events, self-concept, and adolescents' positive subjective well-being. *Psychology in the Schools*, 37(3), 281-290. doi:10.1002/(SICI)1520-6807(200005)37:3<281::AID-PITS8>3.0.CO;2-2
- Mehel, F. (2019). *Anne babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin yaşamda anlam, öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Mertler, C. A. & Vannatta, R. A. (2005). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation* (3.Basım). CA: Pyrczak Publishing.
- Moore, P. M., Huebner, E. S. & Hills, K. J. (2011). Electronic bullying and victimization and life satisfaction in middle school students. *Social Indicators Research*, 107(3), 429-447. doi:10.1007/s11205-011-9856-z
- Myers, D. G. & Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological Science*, 6(1), 10-19. doi:10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x
- Navarro, R., Ruiz-Oliva, R., Larrañaga, E. & Yubero, S. (2015). The impact of cyberbullying and social bullying on optimism, global and school-related happiness and life satisfaction among 10-12-year-old schoolchildren. *Applied Research in Quality of Life*, 10(1), 15-36. doi:10.1007/s11482-013-9292-0
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Olweus, D. & Breivik, K. (2014). Pligh of victims of school bullying: The opposite of Well Being. In Ben-Arieh, A., Casas, F., Frønes, I. & Korbin J. E. (Ed.), *Handbook of child well-being* (pp. 2593-2616). Netherlands: Springer.
- Ortega, R., Elipe, P., Mora-Merchán, J. A., Genta, M. L., Brighi, A., Guarini, A., ... Tippett, N. (2012). The emotional impact of bullying and cyberbullying on victims: A European cross-national study. *Aggressive behavior*, 38(5), 342-356. Doi:10.1002/ab.21440
- Özdemir, B. C. (2019). *Lise öğrencilerinin fiziksel aktivite ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Özen, Y. & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 394-422.
- Öztürk, Y. (2017). *Ergenlerde dindarlık ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi-Çarşamba örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Palomar-Lever, J. & Victorio-Estrada, A. (2014). Determinants of subjective well-being in adolescent children of recipients of the oportunidades human development program in Mexico. *Social Indicators Research*, 118(1), 103-124. doi:10.1007/s11205-013-0407-7

- Piskin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2) 531-562
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P. & Laippala, P. (2002). Adolescent subjective well-being and realized values. *Journal of Advanced Nursing*, 38(3), 254-263. doi:10.1046/j.0283-9318.2002.00118.x
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P., Paavilainen, E. & Laippala, P. (2003). Adolescent subjective well-being and family dynamics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 17(2), 129-138. doi:10.1046/j.0283-9318.2002.00118.x
- Sezer, F. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 74-85.
- Solak-Şimşek, N. (2019). *Lise öğrencilerinde öznel iyi oluş ve öz şefkat arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Størksen, I., Røysamb, E., Holmen, T. L. & Tambs, K. (2006). Adolescent adjustment and well-being: Effects of parental divorce and distress. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47(1), 75-84. doi:10.1111/j.1467-9450.2006.00494.x
- Schwartz, D. (2000). Subtypes of victims and aggressors in children's peer groups. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(2), 181-192. doi:10.1023/A:1005174831561
- Schwartz, D., Farver, J. M., Chang, L. & Lee-Shin, Y. (2002). Victimization in South Korean children's peer groups. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 30(2), 113-125. doi:10.1023/A:1014749131245
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (5.Basım). Boston, MA: Pearson.
- Tagay, Ö. & Şahin-Baltacı, H. (2017). Ergenlerde öznel iyi oluş ve zaman tutumu: Benlik saygısı ve iyimserliğin aracı rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(41), 131-144.
- Tian, L., Chen, H. & Huebner, E. S. (2014). The longitudinal relationships between basic psychological needs satisfaction at school and school-related subjective well-being in adolescents. *Social Indicators Research*, 119(1), 353-372. doi:10.1007/s11205-013-0495-4
- Uçan, A. & Kıran-Esen, B. (2015). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının toplumsal konum ile ilgili risk alma değişkenine göre incelenmesi. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 11(2), 288-289. doi:10.17860/efd.22192
- Vaillant, G. E. (2003). Mental health. *American Journal of Psychiatry*, 160, 1373-1384.
- Varela, J., Zimmerman, M., Ryan, A., Stoddard, S., Heinze, J. & Alfaro, J. (2017). Life satisfaction, school satisfaction, and school violence: A mediation analysis for Chilean adolescent victims and perpetrators. *Child Indicators Research*, 11(2), 487-505. doi:10.1007/s12187-016-9442-7.

- Varela, J. J., Guzmán, J., Alfaro, J. & Reyes, F. (2019). Bullying, cyberbullying, student life satisfaction and the community of Chilean adolescents. *Applied Research in Quality of Life*, 14(3), 705-720. doi:10.1007/s11482-018-9610-7
- Van Hoof, A. & Raaijmakers, Q. A. (2002). The spatial integration of adolescent identity: Its relation to age, education, and subjective well-being. *Scandinavian Journal of Psychology*, 43(3), 201-212. doi:10.1111/1467-9450.00288
- Wentzel, K. R., Barry, C. M. & Caldwell, K. A. (2004). Friendships in middle school: Influences on motivation and school adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 96(2), 195–203. doi:10.1037/0022-0663.96.2.195
- Yap, S. T. & Baharudin, R. (2016). The relationship between adolescents' perceived parental involvement, self-efficacy beliefs, and subjective well-being: A multiple mediator model. *Social Indicators Research*, 126(1), 257-278. doi:10.1007/s11205-015-0882-0
- Yaşar-Yılmaz, K. & Çetinkaya, R. (2019). Subjective wellbeing of education faculty students: The role of psychological and demographic variables, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 20(1), 165-177. doi: 10.17679/inuefd.331783